

نسبت پشتیبانی صندوق های بازنشستگی ایران در سال ۱۳۹۷

این شاخص حاصل تقسیم تعداد بیمه‌شدگان اصلی یک صندوق بر تعداد مستمری‌بگیران اصلی آن است و نشان می‌دهد که به ازای یک مستمری‌بگیر، چه تعداد بیمه شده وجود دارد. در این تعریف بیمه شده شخصی است که با پرداخت مبالغی به عنوان حق بیمه، حق استفاده از مزایای مقرر در قانون را پیدا می‌کند و منظور از مستمری‌بگیران اصلی، مجموع تعداد بازنشستگان، از کار افتادگان و تعداد فوتی‌های تحت پوشش صندوق بیمه ای هستند که بازماندگان آنها از آن صندوق مستمری دریافت می‌کنند.

بر اساس استانداردهای بین‌المللی برای صندوق‌هایی که قسمت عمده مخارج و هزینه هایشان از محل حق بیمه دریافتی تامین می‌شود مقدار عددی ۶ برای این نسبت، نشان دهنده سر به سر شدن منابع ورودی و خروجی یک صندوق بیمه‌گر است؛ به عبارت دیگر در یک سیستم پایدار بیمه‌ای لازم است به ازای هر یک نفر مستمری‌بگیر، ۶ نفر بیمه‌پرداز وجود داشته باشد. در حال حاضر این نسبت برای تمام صندوق‌های بزرگ بیمه‌ای کشور به غیر از صندوق کشاورزان، روستائیان و عشایر کمتر از ۶ می‌باشد. ۱

جدول (۱) نسبت پشتیبانی صندوق های بیمه‌های اجتماعی کشور در سال ۱۳۹۷

نسبت پشتیبانی در سال ۹۷	نسبت پشتیبانی در سال ۹۶	کل جمعیت تحت پوشش (نفر)	مستمری بگیر (نفر) سال ۹۷	بیمه پرداز (نفر) سال ۹۷	سازمان/صندوق
۴,۸۳	۵,۱۵	۴۳,۴۱۱,۶۲۷	۲,۹۲۹,۶۵۳	۱۴,۱۵۶,۳۲۸	تامین اجتماعی
۰,۸۹	۰,۹۲	۵,۵۷۶,۸۵۰	۱,۱۶۳,۱۸۶	۱,۰۳۱,۷۵۵	بازنشستگی کشوری
۱۰,۶۹	۱۳,۶۳	۲,۸۶۲,۱۲۴	۹۶,۳۴۷	۱,۰۳۰,۱۳۰	روستائیان و عشایر
۰,۸۵	۰,۸۵	۵,۲۱۴,۷۷۶	۷۰۰,۰۰۰	۵۹۵,۰۰۰	صندوق نیروهای مسلح
۱,۱۰	۱,۰۹	۱,۵۲۰,۴۸۶	۳۳۰,۰۸۶	۳۶۲,۶۲۹	سایر صندوق ها
۳,۲	۳,۳	۵۸,۵۸۵,۸۶۳	۵,۲۱۹,۲۷۲	۱۷,۱۷۵,۸۴۲	کل صندوق ها

^۱ ذکر این نکته ضرورت دارد که برای ارزیابی دقیق وضعیت مالی و پایداری یک صندوق بیمه‌ای، میزان نسبت پشتیبانی و عدد استاندارد تعریف شده برای آن به تنهایی نمی‌تواند تعیین کننده باشد و این شاخص در کنار شاخص‌هایی مانند نرخ جایگزینی، نرخ حق بیمه و حتی سن صندوق بیمه‌ای و ترکیب منابع صندوق به ویژه درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری صندوق بسیار مهم و تعیین کننده هستند.

جدول فوق نسبت پشتیبانی چهار صندوق بزرگ کشور در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

مقایسه نسبت پشتیبانی سازمان تامین اجتماعی در سال ۱۳۹۷، نسبت به سال ۱۳۹۶، نشان می‌دهد که این شاخص (تعداد بیمه پرداز به مستمری بگیر) روند کاهشی داشته است و از ۵,۱۵ به ۴,۸۳ رسیده است. به عبارت دیگر به نسبتی که تعداد مستمری بگیران افزایش یافته است تعداد بیمه پردازان افزایش نیافته است. عواملی همچون کاهش ورودی‌های صندوق به دلیل پائین بودن نرخ اشتغال، بویژه اشتغال رسمی و کاهش تعداد بیمه‌شدگان بیمه‌های حمایتی به دلیل عدم تخصیص منابع مالی از طرف دولت از یکسو و از طرفی افزایش تعداد مستمری بگیران در اثر قوانین بازنشستگی‌های زودرس، می‌تواند منجر به کاهش نسبت پشتیبانی در این صندوق گردد.

نسبت پشتیبانی در صندوق بازنشستگی کشوری حاکی از آن است که نسبت تعداد بیمه پردازان به مستمری بگیران اندکی کاهش یافته و می‌توان گفت تقریباً این نسبت در حدود ۰,۹ ثابت مانده است. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که صندوق بازنشستگی کشوری علی‌رغم کاهش تعداد بیمه پردازان در سال ۱۳۹۷، به دلیل عدم بازنشستگی‌های پیش از موعد کارکنان دولت در سالهای ذکر شده و عدم استقبال کارمندان مشمول این صندوق از بازنشستگی، نسبت ثابتی در این شاخص داشته است.

نسبت پشتیبانی در صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر نشان می‌دهد، به دلیل نزدیک شدن صندوق به دوران بلوغ از یک طرف (با توجه به اینکه اولین گروه از بیمه‌شدگان این صندوق شرایط احراز بازنشستگی را در سال ۱۳۹۷ پیدا کرده‌اند) و اجرای قانون بازنشستگی پیش از موعد روستائیان، (حداقل با ۱۰ سال سابقه و ۷۰ سال سن) از طرف دیگر، تعداد مستمری بگیران افزایش یافته و نسبت پشتیبانی (تعداد بیمه‌پرداز به مستمری‌بگیر) کاهش چشمگیری داشته است.

نسبت پشتیبانی صندوق‌های اختصاصی در سال ۱۳۹۷

ردیف	صندوق / سازمان	بیمه شده اصلی	مستمری بگیر اصلی	نسبت پشتیبانی
۱	صندوق حمایت از وکلا	۳۵.۸۸۳	۱.۱۲۳	۳۱.۹۵
۲	صندوق بازنشستگی آینده ساز	۹.۱۷۹	۵.۱۷۰	۱.۷۸
۳	صندوق بازنشستگی کارکنان صنعت نفت	۸۸.۰۰۱	۶۵.۰۹۳	۱.۳۵
۴	سازمان بازنشستگی شهرداری	۱۳.۲۱۸	۱۱.۰۹۳	۱.۱۹
۵	صندوق بازنشستگی کارکنان بانک‌ها	۱۳۱.۴۵۸	۱۲۶.۱۹۴	۱.۰۴
۶	صندوق بازنشستگی سازمان صدا و سیما	۱۵.۰۲۵	۱۶.۷۴۶	۰.۹۰
۷	صندوق بازنشستگی کارکنان بیمه مرکزی	۲۱۶	۲۴۳	۰.۸۹
۸	صندوق بازنشستگی کشوری	۱۰۳۱.۷۵۵	۱.۱۶۳.۱۸۶	۰.۸۹
۹	صندوق بازنشستگی کارکنان شرکت سهامی بیمه ایران	۱.۳۷۵	۱.۸۸۲	۰.۷۳
۱۰	صندوق بازنشستگی مس	۲.۳۳۷	۴.۲۹۶	۰.۵۴
۱۱	صندوق بازنشستگی سازمان بنادر و دریانوردی	۱.۱۳۴	۲.۲۵۴	۰.۵۰
۱۲	صندوق بازنشستگی کارکنان هما	۲.۹۹۶	۱۰.۹۴۴	۰.۲۷
۱۳	صندوق بازنشستگی کارکنان فولاد	۶.۱۰۰	۷۹.۳۱۰	۰.۰۸

تعداد بیمه پردازان، مستمری‌بگیران و نسبت پشتیبانی در سایر صندوق‌های بیمه‌ای فعال برای سال منتهی به ۱۳۹۷ در جدول فوق نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود به لحاظ این شاخص همه صندوق‌های اختصاصی به غیر از صندوق حمایت از وکلا دارای وضعیت بسیار نامناسب و بحرانی هستند. دلایل این اتفاق مختلف و متنوع است، از جمله قوانینی است که از سوی مجلس در سال‌ها و دهه‌های اخیر وضع شده و دامنه مستمری‌بگیران را وسیع کرده و موارد شمولیت آن را گسترش داده است. قوانینی چون بازنشستگی‌های پیش از موعد، اعطای سنوات تشویقی به گروه‌ها و افراد خاص، پایین بودن سن بازنشستگی، دایره شمول وسیع مستمری‌بازماندگان و... همچنین قوانینی که با وضع آنها ورودی برخی صندوق‌ها مسدود شده است. به علاوه، جمعیت ایران در حال سالمند شدن است و این به طور طبیعی افزایش جمعیت مستمری‌بگیران و کاهش تعداد شاغلان را در پی خواهد داشت. نکته دیگر، میزان مشارکت بیمه‌ای پایین در جامعه ایران بویژه در میان جمعیت غیر مزد و حقوق‌بگیر است. وقتی مشارکت پایین باشد، بالطبع ورودی قابل توجهی به صندوق‌ها تزریق نمی‌شود و نسبت بیمه‌پرداز به مستمری‌بگیر کاهش می‌یابد.